

БЕЛІКОВА
Аліна Олегівна

УДК 347.96

ПОЗОВНА ЗАЯВА – ФОРМА ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ
ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА В СУДІ

THE STATEMENT OF CLAIM - A FORM OF REPRESENTATION OF
THE INTERESTS OF THE CITIZEN PROSECUTOR IN COURT

студентка 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого

Розглянуто питання пред'явлення позовної заяви як однієї із форм представницької діяльності прокурора в суді. Визначена роль прокурора, окреслено проблемні питання і запропоновано шляхи їх вирішення.

Рассмотрен вопрос предъявления искового заявления как одной из форм представительской деятельности прокурора в суде. Определена роль прокурора, который осуществляет защиту интересов гражданина в суде, выделены проблемные вопросы и предложены пути их разрешения.

The question of bringing a claim as a form of representational activities of the prosecutor in court. The role of the prosecutor and we outlined the problematic questions and proposed solutions.

Ключові слова: прокурор, позовна заява, функція представництва інтересів громадянина або держави в суді, функція прокуратури

Ключевые слова: прокурор, исковое заявление, функция представительства интересов гражданина или государства в суде, функция прокуратуры

Keywords: the prosecutor, statement of claim, function of representative office of interests of citizen or state in a court, function prosecutors

ВСТУП

Закріплюючи права фізичних та юридичних осіб, Конституція України гарантує їх захист судом (ст.ст. 8, 55, 124). Право на звернення до суду закріплюється і у ст.3 Цивільного процесуального кодексу України, згідно якої кожна особа має право звернутися до суду за захистом. Однак, у житті трапляються випадки, коли фізична особа не спроможна самостійно звернутися до суду з позовною заявою. У такому разі прокурор, до якого звернулася особа з заявою стосовно свого захисту, здійснює представництво її інтересів в суді шляхом подання позовної заяви.

Питання здійснення прокуратурою повноважень поза кримінальною сферою є актуальними для багатьох держав Європи, але загальноприйнятих стандартів та норм стосовно статусу прокурора в адміністративній, цивільній, господарської сферах не існує. Прокурори окремих держав (наприклад, у Бельгії, Чехії, Німеччині, Франції, Болгарії, Литви, Словаччині) можуть звертатися до суду з позовом або брати участь у розгляді судових справ, які стосуються дій підлітків або недієздатних осіб чи осіб з обмеженою спроможністю. Це свідчить про те, що діяльність прокурора поза межами кримінального судочинства у тій чи іншій формі існує практично в усіх країнах.

Однак, законодавством України чітко визначена функція прокурора – представництво інтересів громадянина або держави в суді, яка спрямована на захист інтересів громадянина або держави в суді та виражена у відповідних процесуальних формах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розвитку інституту представництва інтересів громадян та позовному провадженню присвячені праці М.В. Руденка, М.І.Мичка, М.М.Косюти, Р.О. Стефанчука, Т.О. Дунаса, М.Й. Штефана, С.Я. Фурси та інших вчених. Однак, інститут представництва прокурором інтересів громадянина у позовному провадженні залишається бути дискусійним та малодослідженим.

МЕТА СТАТІ полягає у необхідності дослідження такої форми представництва прокурором як позовна заява, з'ясуванні пов'язаних з цим проблемних питань та шляхів їх вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність[1].

Отже, підставою представництва є не спроможність особою самостійно захистити свої порушені чи оскаржені права або реалізувати процесуальні повноваження внаслідок віку або стану здоров'я.

На думку М.Й. Курочки та М.П. Каркача функція представництва прокурором інтересів громадянина в суді є принципово новою в нашому законодавстві,

оскільки раніше таких обов'язків на прокуратуру не покладалося [2, с. 236].

Чинним законодавством України (зокрема, ст.23 Закону України «Про прокуратуру») передбачено, що за наявності підстав з метою представництва громадянина або держави в суді прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом, використовувати таку форму представництва як звернення до суду з позовами (заявами).

Як слушно зауважують Т.О. Дунас і М.В. Руденко що, проблема форми представництва прокурора в цивільному процесі належить до актуальних проблем теорії цивільного процесуального права, оскільки правова регламентація такої форми представництва безпосередньо пов'язана з результативністю реалізації прав особистості, інших суб'єктів права і головне – з реалізацією судової влади у правосудних формах захисту прав [3, с. 52].

Виконуючи функцію представництва, прокурор з метою захисту прав і законних інтересів громадян, прав юридичних осіб звертається до суду шляхом підготовки й пред'явлення позовів, заяв, вступу у справи, порушені за позовами, заявами, поданнями інших осіб на будь-якій стадії їх розгляду, ініціювання перегляду судових рішень тощо [4, с. 21].

Серед науковців є різні погляди щодо форми прокурорського представництва в суді.

Наприклад, М. Косюта вважає, що судово-представницька функція може бути закріплена у трьох основних формах: 1) звернення прокурора до суду з метою захисту порушених прав і законних інтересів громадян і держави; 2) участь прокурора в розгляді справ у судах; 3) досудове провадження [5, с. 56].

О. Хавін навпаки більш детально підходить до визначення форм прокурорського представництва і пропонує майже десять таких форм, а саме: 1) подання позовів (заяв) у інтересах окремих громадян, які за станом здоров'я, соціальним статусом або з інших поважних причин не можуть самі захистити свої права, а також в інтересах групи чи невизначеного кола громадян, права яких порушуються; 2) подання позовів (заяв) на захист державних інтересів; 3) звернення до суду із заявами про визнання незаконними правових актів органів, дій та рішень посадових осіб, якщо вжитими заходами досудового реагування не вдалося захистити законність, права громадян або державні інтереси та інше [6, с.60–62].

В. Глагівський вбачає прокурорське представництво у трьох його формах: 1) звернення в суду у встановленому законом порядку; 2) підтримання позовних вимог у суді; 3) порушення касаційного й наглядового провадження та участь у розгляді справ по касаційній та наглядовій інстанції [7, с. 61-62].

Аналізуючи погляди вказаних вчених, зауважимо, що позовна заява прокурора, як одна із форм його представницької діяльності, є процесуальним видом захисту інтересів громадянина або держави в суді.

Позов у матеріальному змісті – це вимога до суду, яка стосується тих претензій, які пред'являються до особи, яка порушує або оспорує права позивача.

Позов слід вважати і процесуальним засобом порушення судочинства, оскільки правосуддя здійснюється в певній процесуальній формі, яка розвивалася і удосконалювалася протягом тисячоліть [8, с. 418].

Отже, у такій процесуальній формі звернення до суду як позовна заява прокурор викладає обставини справи (суть порушених інтересів громадянина або держави), керується нормами матеріального і процесуального права, завдяки яким здійснюється відповідний захист інтересів громадянина та держави в суді. Одночасно прокурор у позові звертається до суду з «процесуальним проханням» з метою поновлення порушених прав та інтересів громадянина або держави..

Доречним є визначення М.Й. Штефаном, що право на пред'явлення позову – це право на звернення з вимогою до суду за захистом, право на порушення його діяльності щодо здійснення правосуддя у цивільних справах. Відсутність права на пред'явлення позову є підставою для відмови у прийнятті позовної заяви [9, с.330-331].

У даному випадку слід наголосити, що прокурору, згідно ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», надано таке право звернення до суду з позовною заявою (тобто, пред'явлення позову) відносно певного кола осіб, що і є однією з процесуальних форм його представницької діяльності.

ВИСНОВКИ

З урахуванням прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» (від 14 жовтня 2014 року) у практичній діяльності прокурорів може бути проблемним здійснення зазначеного виду представництва виключно після підтвердження судом підстав цього представництва (ч. 4 ст.23 Закону). В зв'язку з цим, пропонуємо внести зміни до ч.4 ст. 23 вказаного Закону, виключивши слова «виключно після підтвердження судом підстав представництва», оскільки законодавець цією нормою запропонував суду дозвільну процедуру, що суперечить конституційній функції органів прокуратури. Крім того, законодавець не визначив процесуальну форму документа, з яким прокурор повинен звернутися до суду для отримання цього підтвердження (інакше кажучи – дозволу).

Література

1. Про прокуратуру: Закон України в ред. від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Курочка М.Й. Прокурорський нагляд в Україні: підручник / М.Й. Курочка, П.М. Каркач / МВС України, Луган. акад. внут. справ, – Луганськ:РРВ ЛАВС, 2004. – С.236.
3. Дунас Т.О., М.В.Руденко. Прокурор у цивільному процесі України: Сутність, завдання, повноваження / Т.О. Дунас, М.В. Руденко/ навч. та науково-практик. посіб., – Харків юридичний, 2006. – С.52.
4. Блажівський Є.М., Стефанчук Р.О. Представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді: підручник. – Київ, 2014. – С. 21.

5. Косюта М.В. Правове регулювання представницької функції прокуратури// Право України. – 1997. – №12. – С.56.
6. Харін О. Концептуальне бачення форм реалізації представницької функції прокуратури в суді // Вісник прокуратури. – 2001. – №3. – С.60–62.
7. Руденко М., Глаговський В. Представництво прокуратурою інтересів громадянина і держави в суді (теоретичний і практичний аспекти) // Право України. – 1997. – № 11. – С. 61–62.
8. Фурса С.Я. Цивільний процес України. Академічний курс / С.Я. Фурса / підручник. – Київ, 2009. – С.418.
9. М.Й. Штефан. Цивільне процесуальне право України / М.Й. Штефан / підручник. – К.: Видавничий Дім, 2005. – С.330–331.